УНИВЕРЗИТЕТ У БЕОГРАДУ

ФИЛОЛОШКИ ФАКУЛТЕТ

БЕОГРАД

Београд, 5. мај 2015.

ИЗВЕШТАЈ ОПОДОБНОСТИ ТЕМЕ, КАНДИДАТА И МЕНТОРКЕ ЗА ИЗРАДУ ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ

I ПОДАЦИ О КОМИСИЈИ

На основу члана 127 Статута Филолошког факултета Универзитета у Београду и члана 128 Закона о високом образовању, Наставно-научно веће Филолошког факултета Универзитета у Београду на седници одржаној 25. марта 2015. године донело је одлуку којом је именована комисија за оцену подобности докторанда**АЛЕКСАНДРА СТОЈКАНОВИЋА**и теме докторске дисертације под називом

“СОЦИОЛИНГВИСТИЧКА АНАЛИЗА ЈЕЗИЧКЕ ПОЛИТИКЕ У ПОСТДЕЈТОНСКОЈ БОСНИ И ХЕРЦЕГОВИНИ“.

Састав комисије:

1. др Јулијана Вучо, редовна професорка Филолошког факултета Универзитета у Београду
2. др Јелена Филиповић, редовна професорка Филолошког факултета Универзитета у Београду
3. др Татјана Пауновић, редовна професорка Филозофског факултета Универзитета у Нишу

II БИОГРАФИЈА КАНДИДАТА

Александар Стојкановић рођен је 09.11.1977. године, Љубовија, Р.Србија.

Дипломирао је 2002. године на Филолошком факултету Универзитета у Београду на Катедри за англистику. Завршио је мастер студије 2009. године на истом факултету. на тему мастер рада: „Енглески језик као глокални језик – социолингвистички поглед на креолске и пиџинске језике“.

Од 2000. године до данас ради на пројектима и пословима при више међународних хуманитарних, развојних и дипломатско-политичких организација у Босни и Херцеговини у области јавне управе, подршке невладином сектору, подршке општинским органима у процесима демократског руковођења, планирања и партнерства са грађанима и изборног процеса. Од 2007. године ради на пословима мониторинга и подршке реформи образовног система у Босни и Херцеговини.

Током 2008. године похађао је међународну летњу школу Мреже центара за образовне политике „Linking education research policy and practices“ (Network of Education

Policy Centers) о образовним политикама у транзиционим друштвима,улози образовног система у изградњи социјалне кохезије, међународним образовним истраживањима и корупцији у образовању.

Током 2010. године завршио је једногодишњи семинар за научне и стручне преводиоце и судске преводиоце у организацији Школског центра Удружења научних и стручних преводилаца Србије.

III БИБЛИОГРАФИЈА КАНДИДАТА

Стојкановић, А. (2015). „Вакцинишете ли Ваш рачунар? Појмовна метафора вируса у терминима информационе технологије у српском и енглеском језику“. *Филолог,* број 11, Бања Лука.

Стојкановић А. (2013). „Анализа дискурса секуритизације у сајбер простору“. *Комуникација и култура online*; година 4, број 4, 216-231.

Стојкановић А. (2013). „Language is Your Ammunition”: Језик у одбрамбеној политици САД”. *Примењена лингвистика*, Друштво за примењену лингвистику Србије, број 14, 151 - 165.

IV ОЦЕНА ДА ЈЕ КАНДИДАТ ПОДОБАН ДА РАДИ ДИСЕРТАЦИЈУ

Увидом у биографију и библиографију кандидата, комисија сматра да кандидат АЛЕКСАНДАР СТОЈКАНОВИЋ испуњава све услове за израду докторске дисертације.

VОЦЕНА ПОДОБНОСТИ ПРЕДЛОЖЕНОГ МЕНТОРА

За ментора је предложена др ЈУЛИЈАНА ВУЧО, редовни професор Филолошког факултета Универзитета у Београду, Катедра за италијански језик и књижевност.

Библиографија ментора са најмање 5 јединица релевантних за област из које се ради докторска дисертација:

2003. *Ogledi iz lingvistike*, Univerzitet Crne Gore, Podgorica, Obod, Cetinje.

2005. Istituzioni e l’insegnamento di lingue straniere. Verso una politica linguistica europea, *Lingue, istituzioni, territori. Riflessioni teoriche, proposte metodologiche ed esperienze di politica linguistica* Cristina Guardiano, Emilia Calaresu, Cecilia Robustelli, Augusto Carli (ur.). Bulzoni, Roma, str. 435-447.

2005. Dvojezično obrazovanje, dvojezična nastava – neka savremena načela evropske politike učenja stranih jezika, *Vaspitanje i obrazovanje*, Podgorica, pp. 244 – 254 , R52 - 3

2005. Bilingvalnanastava, italijanskikaovehikularnijezik, *Vaspitanjeiobrazovanje*, Podgorica.

2006. U potrazi za sopstvenim modelom dvojezične nastave, *Inovacije u nastavi*, br. 19, Učiteljski fakultet Beograd, str. 41 – 54.

2007. Jezici u formalnom obrazovanju u Srbiji, Zbornik radova sa međunarodnog skupa *Srpski jezik i društvena kretanja, Kragujevac,* str. 263-278.

2007. L’italiano tra le altre lingue nella riforma curricolare, *Identita’ e diversita’ nella lingua e nella letteratura italiana*.S. Vanvolsem, S. Marzo, M. Caniato, G. Mavolo, 8°, str. 459-468.

2007 Critical Review of Language Education Policies in Compulsory Primary and Secondary Education in Serbia / Filipović, J. ,Vučo, J. and Djurić, Lj. // Current Issues in Language Planning, Vol. 8:2, str.: 222-242.

2007. Dvojezično obrazovanje- savremene tendencije, Zbornik sa naučnog skupa *Jezik, književnost, politika,* Filozofski fakultet, Univerzitet u Nišu, str. 403 – 410.

2007Jezici u formalnom obrazovanju u Srbiji, *Srpski jezik i društvena kretanja*, Kragujevac. str. 263-278.

2008. L'insegnamento bilingue - l'italiano veicolare, *Il doppio nella lingua e nella letteratura italiana, Studia romanica et anglica zagabriensia*, volume 3, a cura di M. Čale, T. Peruško, S. Roić e A. Iovinelli, FFpr*ess&IIC Zagabria, Zagabria,* str. 797-804.

2008. L'italiano tra le altre lingue in Serbia, *Contesti Adriatici. Studi di italianistica comparata*, ur: V. Kilibarda i J. Vučo , Arcane, Roma, str. 209 – 253.

2008. Foreign Language Policy: The Italian Language in Serbia and Montenegro, *The Romance Balkans* Ur. B. Sikimić. T. Ašić, Serbian Acedemy of Sciences and Arts, Institute for Balkan Studies, str. 375-386,

2008Srpski među stranim jezicima, Zbornik radova sa međunarodnog naučnog skupa, Srpski jezik u (kon)tekstu, Filium, Kragujevac, str.45 – 53.

2009. *Kako se učio jezik. Pogled u istoriju glotodidaktike: od prapočetaka do Drugog svetskog rata*, Filološki fakultet.

2010 From Language Barriers to Social Capital: Serbian as the Language of Education for Romani Children, *Selected Proceedings of the 2008 Second Language Research Forum: Exploring SLA Perspectives, Positions, and Practices*, ur. Matthew T. Prior, Yukiko Watanabe, Sang-Ki Lee, vi+275, Cascadilla Proceedings Project, Somerville, MA, USA, str. 261-275. Sa Jelenom Filipović i Ljiljanom Đuric.

2010. Akademskakompetencija, jezikobrazovanja – srpskiiitalijanski, *Srpskijezikuupotrebi*, ur: M. Kovačević, Filološko - umetničkifakultet, Kragujevac, 427 – 237.

2011 Srpski jezik i jezici obrazovanja, *Književni (standardni)jezik i jezik književnosti*, Ur: M. Kovačević, FILUM, Kragujevac, str. 279 – 287.

2011 Bilingual education: the road to multilingualism*FLTAL 2011 Proceedings, Linguistic and Cultural Diversity within Learning Communities: Cross-cultural and Trans-national Perspectives*, Sarajevo.Sa Katarinom Zavišin.

2011. Studiare in una lingua straniera, *Italica belgradensia*, numero speciale, studi in onore di Ivan Klajn, Filološki fakultet, Univerzitet u Beogradu, Katedra za italijanski jezik i književnost, Beograd

2011 O jeziku obrazovanja manjinskih zajednica u Srbiji, Status tujih in drugih jezikov, *Med politiko in stvarnostji. Jezikovna situacija v novonastalih drzavah bivse Jugoslavije*, ur. Vesna P. Hadži, Tatjana Balazzic Bulc,Vojko Gorjanc, Filozofska fakulteta, Ljubljana, str.249-265.

2012Language policy and planing in Serbia: language managementand language leadership (Jezička politika u Srbiji: menadžment jezika i liderstvo u jeziku), Anali Filološkog fakulteta, knjiga XXIV, sveska II, Filološki fakultet, Beograd, str. 9 – 32, 2013. са Јеленом Филиповић

2013 Serbian roadmap toward European plurilingualism, *Actualizaciones en Cominicaciòn Social*, Volumen I, Ediciones Centro de Linguistica Aplicada, Santiago de Cuba, ISBN 978-959-7174-22-6, str. 157 – 160, са Јеленом Филиповић

2013Small area languages in global academic settings, *Actualizaciones en Cominicaciòn Social*, Volumen I, Ediciones Centro de Linguistica Aplicada, Santiago de Cuba, ISBN 978-959-7174-22-6, str. 136 – 139, са Јеленом Филиповић

2014 Dvojezična nastava stranih jezika u Srbiji, Filipović Jelena & Olivera Durbaba (eds.). *Jezici u obrazovanju i jezičke obrazovne politike*. Beograd: Filološki fakultet Univerziteta u Beogradu/Čigoja, str. 107 – 152.

2014 Jezička obrazovna politika i obrazovanje nacionalnih manjina u Evropi saposebnim osvrtom na romsku populaciju, Filipović Jelena & Olivera Durbaba (eds.). *Jezici u obrazovanju i jezičke obrazovne politike*. Beograd: Filološki fakultet Univerziteta u Beogradu/Čigoja, str. (sa Jelenom Filipović), str. 169 – 185.

Комисија сматра да ПРОФ. ДР ЈУЛИЈАНА ВУЧО испуњава све услове за менторку ове докторске дисертације за област:

СОЦИОЛИНГВИСТИКА, ОБРАЗОВНА ЛИНГВИСТИКА

ОЦЕНА ФОРМУЛАЦИЈЕ НАЗИВА ТЕЗЕ

Комисија закључује да је радни назив тезе“СОЦИОЛИНГВИСТИЧКА АНАЛИЗА ЈЕЗИЧКЕ ПОЛИТИКЕ У ПОСТДЕЈТОНСКОЈ БОСНИ И ХЕРЦЕГОВИНИ“прикладан и да добро репрезентује суштину предложене теме истраживања.

VI ОЦЕНА ПОДОБНОСТИ ТЕМЕ:

Предмет дисетрације

Предмет рада је социолингвистичка анализа језичке политике у Босни и Херцеговини током последњих двадесет и пет година, с посебним освртом на језичку политику и језички инжењеринг присутан након Дејтонског мировног споразума.

Ураду се анализују основне особености и документи језичких политика трију конститутивних народа у БиХ и процес рестандардизације заједничког језичког стандарда у три национална језика. Представљени су основни политчки идруштвени разлози постојеће етничке триглосије и показатељи који имплицирају даљу језичку конверегенцију. Циљ рада је представљање језичких и нејезичкихчинилаца који су утицали на распад заједничког језика на тлу БиХ и непосредно утицали на статус и положај језика у образовном систему уз преглед могућих решења за језичку образовну политику у БиХ.

Језичко планирање и језичка политика као свесни и системски напори на процесу регулације употребе, усвајања и нормирања језика представљају скуп идеја, законских решења и регулатива, правила и процедура чија је намена дефинисање језичке праксе, језичке идеологије и језичке функције. Језичка политика је сложени социокултурни процес (McCarty, 2011:8) чија примена омогућава институционализацију језика као механизма моћи (Tollefson, 1991:16) и механизма дефинисања говорних заједница. Питање статуса језика, језичких права заједница, улоге језика у образовању и испуњавање међународних стандарда језичких права су саставни део модерних језичких политика и језичког планирања као дела процеса „организованог тражења решења за језичке проблем, најчешће на националном нивоу“ (Fishman,1973). Анализујући дефиницију коју је дао

Spolsky (Spolsky, 2004:5) да је језичка политика сваке говорне заједнице састављена од три компоненте: језичке праксе, језичких веровања или идеологије и експлицитног или имплицитног деловања усмереног на промену језичке праксе путем интервенција у језику (планирања језика и управљања језиком), јасно је да се однос према језичким правима мора посматрати као део језичке политике и нарочито језичког планирања сваке говорне заједнице. У зависности од односа према статусу језика и правима говорника, језичка политика и планирање као два блиско повезана процеса могу се поделити на језичке политике које језичка права третирају као проблем и теже монолингвизму, језичке политике које третирају мањинска језичка права као индивидуално људско и колективно право и језичке политике које језичка права третирају као ресурс који води ка друштвено конструктивном мултилингвизму.

Језичко планирање се дели на: планирање статуса језика (у чијем фокусу је употреба језика), планирање усвајања језика (у чијем фокусу су говорници језика) и планирање корпуса језика (у чијем фокусу је сам језик) (Cooper, 1989). Језичка права су најчешће део планирања статуса језика и то у вишејезичним државама у којима је употреба језика дефинисана помоћу три основна принципа права на језик:принципа права заснованих на територијалности, принципа права заснованих на индивидуалним правима и принципа права заснованих на колективним правима. McRae (1975) тако дефинише принцип територијалности као принцип по којем језичка права зависе од критеријума територијалне распростањености припадника говорне заједницедок принцип индивидуалних права почива на језичком статусу и положају говорника језика. Принцип колективних права заснован је на концепту по којем је језик колективна својина која се користи и одржава искључиво у групи или заједници (Woehrling, 1985) те држи да иако су језичка права законски везана за појединце, њихова природа је суштински колективна.

Kymlica и Kloss (1977) додају још два критеријума за типологију језичких политика наспрам питања језичких права па тако поред критеријума територијалности односно колективних и индивидуалних права додају и критеријуме по којима се језичка политике деле на политике усмерене на толеранцију језичких права и оне које су усмерене на промоцију језичких права. Језичка права заснована на толеранцији углавном се односе на употребу језика на индивидуалном нивоу и у приватној сфери док језичке политике које промовишу језичка права подразумевају проактиван однос државних институција према језичким правима и употреби језика у јавној сфери, образовању, администрацији, правном и судском систему. За разлику од низа међународних повеља, споразума и конвенција које се баве језичким правима са аспекта толеранције и индивидуалних права припадника мањинских језичких заједница, област промоције језичких права је у знатно мањој мери регулисана правним оквиром. Углавном се ради о општим одредбама које не обавезују државе потписнице да подрже усвајање, промоцију или ревитализацију језика мањина.

Доминирајући модел језичких политика и планирања у Европи још увек је под снажним утицајем европског националистичког модела језичке политике (Бугарски, 2005:96) који подразумева снажну и нераскидиву везу између тројства језика, нације и државе присутну у европској научној, политичкој и културној традцији од 18. века. Оваква европска језичка политика резултат је поствесфалијског поретка којим су државе дефинисане као самосталне територијалне заједнице које корепсондирају етничкој заједници која је формира те су овакве државе политички, верски и етнички хомогене јединице. Тако европски модел језичке политике и планирања постаје културолошки и лингвистички аналоган вестфалијској политичкој доктрини изједначавајући језик,

територију, етницитет, културу и религију. Истовремено, Бугарски (2005) уводи и интерактивни модел језичке политике који је се појављује крајем XX века а који одликују растућа лингвистичка и културолошка интеракција и толеранција језичких разлика и специфичности говорника различитих језика. Интерактивни модел језичке политике се гради на темељима језичке равноправности и данас је типичан за језичке политике супранационалних организација каква је Европска унија. Истовремено, током 90-појавио се и посебан тип, условно говорећи, „терапеутске“ језичке политике чија је основна улога подршка управљању постконфликтиним друштвима као начином „терапеутског управљања“ (Pupavac, 2012:170) државама чији је територијални интегритет и културолошки идентитет под знаком питања. Типични примери таквих друштва у којима је језичка политика требало да послужи широј намени решавања друштвених и етничких конфликата као и превенцији конфликата те да допринесе процесу грађења држава су Босна и Херцеговина и Македонија.

Примена језичких права као фундаменталних људских права није успела да пружи одговор на суштинско питање критеријума дефинисања језика односно питања примене језичких права у случајевима када се ради о дијалектима једног језика или варијететима једног полицентричног језика. Уместо тога, Blommaert (2001, 136) примећује да захтеви за поштовањем људских језичких права могу бити резултат „политизираних наратива које стварају политички мобилисане етнолингвистичке групе са развијеном политичком идеологијом која језик примењује као препознатљиву карактеристику грађења нације“. Питања језичких права и неједнакости су, по њему, редукована на међујезичке (ориг. interlanguage) разике док се питања разлика и неједнакости на нивоу језика (ориг. intra-language) не проучавају.

На подручју бивше Југославије, питање поштовања људских језичких права је веома изражено у Босни и Херцеговини у којој су уставно-правни статус три конститутивна народа и финансијски-административно комплексан систем образовања, као и оставштина етничког конфликта, довели до појаве феномена националне групе предмета у коју спада и категорија матерњег језика. Питање језика и права на језик дошло је у блиску везу са политичким питањима заступљености трију народа, равноправности припадника три конституивне етничке групе и политичког уређења државе а релативно нејасно дефинисана званична језичка политика која признаје три језика и два писма има мало везе са стварном применом равноправности трију језика на пољу образовања.

Циљ истраживања, хипотезе и очекивани резултати

У раду се анализују развој, елементи и резултати језичких политика у постдејтонској Босни и Херцеговини кроз деловање језичких политика и планирање језика трију конститутивних народа Бошњака, Срба и Хрвата.

Први циљ рада је да се објасне разлози употребе језика као средства етничке (само)идентификације кроз јачање симболичке улоге језика и статусно планирање језика у БиХ.

Други циљ рада је да се упореде и прикажу језичке политике у БиХ у периоду постојања СРБиХ као дела СФРЈ, промена језичке политике од „језичке толеранције“ ка језичкој сегрегацији и језичком инжењерингу непосредно пред током и након оружаног конфликта у БиХ.

Трећи циљ рада је да се објасни утицај екстерних и интерних политичке и екстралингвистичке факторе у одређивању статуса трију језика и дефинисању улоге језика у образовним политикама. Овај циљ рада идентификује и улогу институција међународне заједнице у језичкој политици БиХ те некритичку примену концепта језичких људских права у транзиционом друштву које је пролази тројну транзицију: постконфликтну транзицију ка одрживом миру, транзицију ка вишепартијском, плуралистичком политичком систему и тржишној економији и транзицију од социјалистичке републике ка чланству у супранационалној организацији каква је Европска унија.

Четврти циљ рада је да се анализују ефекти језичке образовне политике у БиХ која је уместо развијања интеркултуралне и комуникативне компетенције код ученика довела до сегрегације и етничких подела у образовном систему кроз концепте националне групе предмета и подељене „две школе под једним кровом“. У оквиру овог циља се даје и преглед стања језичких образовних политика националних мањина, преглед позитивних примере из праксе али и уочавају се недостацу и потребе наставе мањинских језика у БиХ. Посебан део анализе обухвата језичку образовну политику са аспекта примера интеграције у образовном систему као што је Дистрикт Брчко који се често наводи као посебан и успешан пример решења језичког питања .

Пети циљ рада је да се анализују ефекти рестандардизације полицентричног српскохрватског језика у три национална језика у којима је симболичко-идентификациона улога језика постала доминантна. У оквиру овог циља покушава се дати предлог решења за тројезичну ситуацију која би уместо поделе и симболизације језика применом концепта рецептивног мултилингвизма променила фокус са истицања језичких разлика ка истицању сличности и јачању компетенција говорника. Након критичке анализе тренутних језичких образовних политика, њихових узрока и последица, у овом делу рада износи се предлог за побољшањем постојећих језичких политика трију званичних језика на начин којим би се обезбедила језичка равноправност уз поштовање језичких разлика и развој рецептивног мултилингвизма сличног швајцарском или скандинавском језичком моделу.

Основне претпоставке у раду су следеће:

1. Језик и језичка политика у данашњој БиХ су део последње фазе дефинисања националних идентитета који су на тлу Босне и Херцеговине завршну фазу имали тек током 80-тих и 90-тих година XX века.

2. Језичка политика у БиХ је политичко средство легитимизације тежњи за контролом одређене територије, промена граница или постизања политичких споразума.

3. У средишту језичке политике је „заједница идентификације“ а не „заједница комуникације“ односно језик је примарно етнички симбол којим се говорник потврђује и идентификује као члан одређене етничке заједнице.

4. Језичка политика у БиХ се примарно бави рестандардизацијом језика при чему су у центру пажње дистинктивна обележја језика по којима се он разликује од сродних језика. Сврха рестандардизације и истицања језичких дистнктивних обележја је да ојачају етнолингвистичке идентитете.

5. Тренутна језичка образовна политика у БиХ користи појмове људских језичких права и права на именовање језика кроз дискурс језичких и људских права, производећи сегрегацијске и дискириминшуће праксе у образовној језичкој политици у којој је право на матерњи језик у образовању уствари право на одвојено и етнички подељено школовање.

Очекивани резултат рада је социолингвистичка анализа језичке политике и језичкеобразовне политике у БиХ као резултата „политичке“ лингвистике која је кроз етничку триглосију успела да језик повеже са конструкцијама националног идентитета и да језички идентитет трију народа изгради у опозицији са језичким идентитетима других народа. На тлу БиХ, језик је постао не само део колективног идентитета већ и симбол различитих схватања будућности државе и лакмус папир укупних политичких односа и друштвених проблема типичних за постконфликтна и подељена друштва. Подела језика и стварање политичких језика на тлу БиХ представљају јединствен пример на тлу Европе, својеврсне етноглосије, чији говорници паралелно користе матерње језике и као симболичко средство одвајања и националне идентификације, али и комуникативно средство које све говорнике на тлу БиХ чини једном говорном заједницом.

План рада и методе истраживања

Рад се састоји од уводног поглавља, осам поглавља која обрађују главну тему и закључног поглавља. У уводном поглављу рада биће представљене основне претпоставке истраживања и циљ рада који треба критички анализовати као социолингвистичке процесе у којима је симболичка функција језика у постдејтонској БиХ превагнула над комуникативном функцијом, односно, анализовати улогу језика у грађењу националних идентитета трију народа у БиХ у периоду постконфликтне обнове друштвене заједнице.

Поглавље под насловом „Језичка политика и планирање – теоријски оквир“ и његови делови („Шта (ни)је језичка политика?“, „Порекло и развој концепта језичке политике и планирања – историјски преглед“, „Почетна фаза језичке политика и

планирања језика“, „Нови хоризонти језичке политике и планирања – критичка социолингвистика“, „Трећа фаза језичке политике и планирања – ка интерактивном језичком планирању“, „Образовна језичка политика“, „Језичка политика и људска права”) обрађују дефиниције језичке политике и планирања, дијахронијски преглед развоја проучавања језичке политике и планирања кроз три основна историјска периода. У овом поглављу се анализују и дефиниције и области интересовања језичке образовне политике као инструмента друштвене моћи и однос језичке политике и људских језичких права, типологија људских језичких права, однос индивидуалних и колективних језичких права и правни оквир за спровођење и дефинисање људских језичких права.

Следеће поглавље, „Језик и етнонационални идентитет у Босни и Херцеговини“, бави се питањем односа националног иденитета и језика код три конститутивна народа у БиХ. Поглавље анализује концепт идентитета, његову сложеност и промењивост, однос друштвеног и индивидуалног идентитета, улогу језик у грађењу идентитета кроз формулу „три И“ (језик као средство идентификације чланова заједнице, средство интеграције заједнице и средство изолације заједнице од других заједница). Поглавље обрађује и питања етничког и националног идентитета и симболичке улоге језика као једног од маркера припадности етничким заједницама те улогу језика у државама нацијама и националним државама. Ово поглавље представља посебне историјске факторе и друштвене околности који су утицали на каснији развој националних идентитета на тлу БиХ у којима је језик уз религију био важан интегративни елемент етничких заједница у БиХ. Период формирања модерних нација у 19. веку је у БиХ био замењен процесом верских и националних подела које су утицале на стварање различитих схватања припадности државе у којима етничке заједнице нису успеле изградити капацитет за међуетничку емпатију нити осећање припадности једној нацији. Процеси настављени током каснијег периода аустроугарске власти означили су консолидацију трију конфесија у три посебна религијска и етничка идентитета у којима је религијска припадност изједначена са етничком припадношћу.

Следеће поглавље, „ Историјски и правни оквир савремене језичке политике у БиХ“, обухвата анализу правног и историјског оквира језичке ситуације у постконфликтној БиХ уз осврт на зачетке језичне политике непоседно пре и након потписивања мировног споразума. Питање нестанка заједничког полицентричног језика и појава нових етнополитичких језика идентификације биће обрађено у односу на концепт језичке толеранције који је постојао у Социјалистичкој Републици БиХ а који је политичким променама деведесетих година 20. века замењен концептом националних језика. Ово поглавље ће размотрити правни оквир језичке политике и статуса језика у БиХ од 1992. године уз осврт на језичку политику у СРБиХ која је од седамдесетих година XX века покушавала да успостави политику засновану на језичкој толеранцији све до почетка конфликта, те дати осврт на законска решења из ратног и поратног периода, уз посебан осврт на Дејтонски мировни уоговор и Париски мировни споразум као документе из којих су проистекли данашњи Устав БиХ и правни оквир који су учврстили тројезичну језичку политику у БиХ и тиме дали основ политичким елитама да директно и далекосежно утичу на образовну језичку политику у БиХ. Део овог поглавља под насловом „Од заједничког ка политичким језицима“ детаљно представља процесе разградње заједничког полицентричног језика и изградњу трију националних језика у периоду пре , током и непосредно након рата у БиХ током деведесетих година 20. века. У овом делу се нарочито анализују конкретна документа језичких политика и планирања језика, као и одлуке у

образовном систему које су водиле ка језичком инжињерингу,језичкој диверегенцији и повећавању симболичких разлика између три језика и њихових говорника. Представљени су процеси постанка босанког језика, јачање пуризма у хрватском језику и политолингвистичка тежња ка лингвистичком уједињењу у српском језику уз анализу конкретних законских решења и одлука.

Поглавље „Језичка политика или политика у језику – језик у постдејтонској БиХ“ анализује правни оквир постдејтонске БиХ, одредбе о језику, образовном систему и политичком уређењу државе као консоцијацијске заједнице трију равноправних констиутивних народа и трију језика. Поглавље обрађује комплексну уставну структуру државе која подстиче језичке поделе и кроз комплексан и вишеслојан образовни систем који је организован на сасвим различите начине на територији БиХ условљавајући даљу фрагметнираност и подељеност по етничким основама.

Следеће поглавље, „Екстерна и интерна језичка политика у БиХ“, обрађује кључне аспекте језичке образовне политике у БиХ у односу на улогу међународне заједнице у БиХ у процесу реформи наставних планова и програма и уџбеника али и кроз увођење националне групе предмета у коју спада и језик. Поглавље анализује ефекте које је концепт националне групе предмета имао на језичку сегрегацију као и улогу језика у одржавању система „две школе под једним кровом“ односно процесе у којима је реформа образовног система имала сврху подршке повратку расељених а индиректно и учвршћивању подела у образовном систему.

Седмо поглавље, „Конститутивност народа =конститутивност језика =конститутивност национализама“, описује процесе уставних реформи током 2002. године који су се бавили и питањима језика, стављајући у први план називе језика и њихов правни статус на територији читаве државе. У поглављу се тумачи реформа Устава ентитета и изједначавање статуса трију језика те последице ове одлуке на језичку политику и употребу језика у образовном систему. Поглавље такође анализује и језичку политику у Дистрикту Брчко као посебну језичку политику која представља сасвим посебну језичку политику која се развијала у посебним политичким и друштвеним условима у односу на остатак државе и довела до решења која се сматрају примењивим и на остатак државе. У делу овог поглавља, у поднаслову „Језичка политика у Дистрикту Брчко - узор или изузетак?“, даје се детаљан опис језичке образовне политике у Дистрикту Брчко као и стање и положај језика 17 званично признатих мањина у БиХ у делу поглавља под насловом „Образовна језичка политика у односу на мањине у БиХ – да ли су „Остали“ изостали?“. Језичка политика према мањинама се обрађује са аспекта примене Европске повеље о регионалним и језицима мањина и анализује се постојећа наставна пракса код мањинских језика уз позитиве примере али и предлоге за даљи приступ у настави језика мањина.

Осмо поглавље, „Рецептивни мултингвизам као могуће решење“, анализује могућност примене рецептивног мултилингвизма као начина превазилажења постојећих језичких подела уз креирање ефикаснијег и инклузивнијег приступа у настави језика. Анализује се примена рецептивног мултилингвизма као могућег механизма језичке политике на основу искустава тријадичних језичких заједница каква је Швајцарска или језичких заједница типолошки сличних језика какви су скандинавски језици. Такође се наводе примери успешне примене инклузивнијих метода наставе језика који су експериментално увођени у БиХ или примењивани у изради уџбеника језика како за матерње говорнике тако и за оне којима БХС језици нису матерњи. Такође, у овом

поглављу се, под поднасловом „Процес рестандардизације језика – ка етнолингвистичкој дивергенцији“, анализују садашње језичке тенденције у БиХ које воде ка даљој језичкој рестандардизацији са циљем повећања језичких разлика. Овај део рада даје могуће правце развоја језичке политике и трију језика у БиХ који се крећу од даље дивергенције и истицања разлика до позитивних помака у развијању комуникативне компетенције код говорника и ученика.

Последње, закључно поглавље, сумира резултате савремене језичке политике у БиХ која уместо развоја интеркултурног разумевања, језичке толеранције и инклузивности подстиче политичке и етничке поделе угрожавајући не само друштвену кохезију већ и саму стабилност друштва.

Комисија закључује да је предложени предмет истраживања својом сложеношћу, актуелношћу и значајем у областима дисертације.

БИБЛИОГРАФИЈА ПРЕЛИМИНАРНИХ ИСТРАЖИВАЊА

Arzoz, X. (2007). The Nature of Language Rights. JEMIE 6 (2007) 2, European Center for Minority Issues.

Baldauf, R. & Liddicoat, A (2008). Language Planning and Policy: Language Planning in Local Contexts. Multilingual Matters Ltd.

Baruch – Wachtel, A. (1998). Making a Nation, Breaking a Nation, Literature and Cultural Polities in Yugoslavia. Stanford University Press.

Baotić, J. (2012). Približavanje jeziku ili približavanje jezika. Slavistički komitet, Sarajevo ,Filozofski fakultet u Sarajevu.

Blommaert, J. & Verschueren, J. (2010).The Role Of Language In European Nationalist Ideologies. Pragmatics 2:3. 355 -375.International Pragmatics Association.

Bowder, M. & Perry, V. (2013). Returnees and the Challenges for Education Reform in Bosnia and Herzegovina. In: Education and Internally Displaced Persons – Education as Humanitarian Response, Christine Ellison and Alan Smith, (Eds.). Bloomsbury Academic.

Bratt Poulston, C. (2003). Language Policies and Language Rights. In: Sociolinguistics The Essential Readings. Oxford, et al. Blackwell.

Bugarski, Ranko. (2001). Language, nationalism and war in Yugoslavia. International Journal of Sociology of Language, 151: 69-87. Bugarski, Ranko. (2004). Language and boundaries in the Yugoslav context. In Brigitta Busch and Helen Kelly-Holmes (eds.). Language, Discourse and Borders in the Yugoslav Successor States (pp. 21-37). Frankfurt, Germany, Tonawanda, USA and North York, Canada: Multilingual Matters.

Bugarski, R. (2002). Lica jezika. Beograd: XX vek.

Bugarski, R. (2005). Jezik i kultura. Beograd: XX vek.

Bugarski, R. (2010). Jezik i identitet. Beograd:XX vek.

Bugarski, R. (2012) Language, identity and borders in the former Serbo-Croatian area. In : Journal of Multilingual and Multicultural Development, 33:3, 219-235.

Bugarski, R. (2012). Portret jednog jezika. XX vek, Beograd.

Busch, B. & J. Schick 2007. Educational Materials Reflecting Heteroglossia: Disinventing Ethnolinguistic Differences in Bosnia-Herzegovina. In S. Makoni & A. Pennycook (eds.),

Disinventing and Reconstituting Languages. Clevedon, Buffalo, Toronto: Multilingual Matters. 216-232.
Bush, K. & Saltarelli, D. (2001). The Two Faces of Education in Ethnic Conflict. UNICEF.
Cassel Johnson, D. (2013). Language policy. Palgrave Macmillan.
Coles, E. (2011), "The Importance of Education Systems in Post-Conflict Settings: The Case of Bosnia-Herzegovina (BiH)". Honors Projects, Paper 10. http://digitalcommons.iwu.edu/intstu_honproj/10
Curriculum Change and Social Cohesion in conflict-affected societies, Colloquium Report, UNESCO, International Bureau of Education, Geneva, 3-4 April 2003
Daskalov, R. & Marinov, T. (2013). Entangled Histories of the Balkans Volume One: National Ideologies and Language Policies. Koninklijke Brill NV, Leiden, The Netherlands.
De Schutter, H. (2008). The Linguistic Territoriality Principle — A Critique. Journal of Applied Philosophy, Vol. 25, No. 2, 2008
Dvije škole pod jednim krovom - Studija o segregaciji u obrazovanju, Centar za ljudska prava Univerziteta u Sarajevu, Asocijacija Alumni Centra za interdisciplinarne postdiplomske studije (ACIPS), Sarajevo, 2012.
Education Policy in BiH, Office of the High Representative, May 2000, Sarajevo.
Filipović, J. ,Vučo, J. and Djurić, Lj (2007). Critical Review of Language Education Policies in Compulsory Primary and Secondary Education in Serbia. Current Issues in Language Planning, Vol. 8:2.: 222-242.
Filipović, Jelena, Julijana Vučo, and Ljiljana Djurić. 2010. From Language Barriers to Social Capital: Serbian as the Language of Education for Romani Children. In Selected Proceedings of the 2008 Second Language Research Forum, ed. by Matthew T. Prior et al., pp. 261-275. Somerville, MA: Cascadilla Proceedings Project. Available at: http://www.lingref.com/cpp/slrf/2008/index.html
Filipović, J (2009). Moć reči:ogledi iz kritičke sociolingvistike. Beograd: Zadužbina Andrejević.
Filipović, Jelena (2010). Language policy and planning in standard language cultures an alternative appoach. In: Vera Vasić (ed.), Zbornik u čast Ranku Bugarskom (Selected papers in honor of Ranko Bugarski). Jugoslovensko društvo za primenjenu lingvistiku, Novi Sad, 121-137.
Fischer, M., (ed.) (2006). Integration or Segregation?Reforming the Education Sector. In: Peacebuilding and Civil Society in Bosnia-Herzegovina Ten Years after Dayton. Münster: Lit-Verlag, 297-324.
Fishman, J. A. (1974). Language planning and language planning research: The state of the art. In J. A. Fishman (ed.) Advances in Language Planning. The Hague: Mouton.
Fishman, J. (1999). Language and Ethnic Identity. Oxford University Press.
Fishman, J.A. (2006). DO NOT Leave Your Language Alone The Hidden Status Agendas Within Corpus Planning in Language Policy. Lawrence Erlbaum Associates.
Friedman, V. (1999). Linguistic Emblems and Emblematic Languages: On Language as Flag in the Balkans. Department of Slavic and East European Languages and Literatures, The Ohio State University, Columbus.
Friedman, V. (1997). One Grammar, Three Lexicons: Ideological Overtones and Underpinnings in the Balkan Sprachbund. In: CLS 33, Papers from the 33rd Regional Meeting of the Chicago Linguistic Society. Chicago, Chicago Linguistic Society.
Friedman, V. (1984). Linguistics, Nationalism, and Literary Languages: A Balkan Perspective. Purdue University Linguistics Group and Interdepartmental program in Linguistics.

Friedman, V. (1988). National Language and Linguistic Nationalism in the Balkans. The Language Situation in Balkans and East Europe. Universitet i Bergen Institutt for fonetik og lingvistik: Skriftserie Nr. 32. Serie A. 1-6.

Gibson, F. (2006). Language Planning and Education. Edinburgh University Press.

Greenberg, R.D. (2004). Language in the Balkans - Serbo-Croatian and its Disintegration. Oxford University Press.

Greenberg, R.D. (2010). Sociolinguistics in the Balkans. In: The Routledge Handbook of Sociolinguistics Around the World, (Ed) Martin J. Ball. Routledge.

Guchteneire, de P. (2001). The Human Rights of Linguistic Minorities and Language Policies. International Journal on Multicultural Societies (IJMS), Vol. 3, No. 2.

Hadži Požgaj, V. (2013). Jezik između lingvistike i politike. XX vek, Beograd.

Haugen, E. (1966). Dialect, Language, Nation. American Anthropologist, New Series, Vol. 68, No. 4, 922-935

Heine, B. & Kuteva, T. (2006). The Changing Languages of Europe. Oxford University Press.

Jahić, Dž. (1999). Bosanski jezik u 100 pitanja i 100 odgovora. Ljiljan, Sarajevo.

Jakšić, B.L. (1997). NAcionalizam i jezik: Jedno balkansko iskustvo. Filozofija i društvo, (11), 83-94.

Komatsu, T. (2013). Why do policy leaders adopt global education reforms? A political analysis of School Based Management reform adoption in post-conflict Bosnia and Herzegovina. Education Policy Analysis Archives, 21 (62).

Kontra, M. (1999). Language, a Right and a Resource: Approaching Linguistic Human Rights. Central European University Press.

Kordić, S. (2010). Ideologija nacionalnog identiteta i nacionalne kulture. Zbornik radova "U čast Pera Jakobsena" , Dejan Ajdačić i Persida Lazarević Di Đakomo, Beograd.

Kymlicka, W. & Patten, A. (2003). Language Rights and Political Theory. Annual Review of Applied Linguistics (2003) 23, 3-21.

Кордић, С. (2011). Језична политика:просвјећивати или замагљивати? У „Језичка/е политика/е у Босни и Херцеговини и њемачком говорном подручју", Зборник радова, Goethe Instituten Bosnien und Herzegowina.

Kordić, S. (2005). I dalje jedan jezik. U Sarajevske sveske 10. Sarajevo.

Кордић, С. (2010). Језик и национализам. Duriex, Загреб.

Lessons from education reform in Brcko, a report prepared by the OSCE Mission to BiH Education Department, October 2007.

Low-Beer, A. (2001). Politics, school textbooks and cultural identity: the struggle in Bosnia and Hercegovina. In: Internationale Schulbuchforschung/International Textbook Research, No. 2. 2001.

Martin, E. (2007). Nation building in Bosnia and Herzegovina: Cooperation, coordination and collaboration. South East European Journal of Economics and Business 2, no. 2 (2007), 7-22.

May, S. (2005). Language Rights: Moving the Debate Forward, Journal of Sociolinguistics 9/3. 319-347

Misija OEBS-a u BiH, Priručnik o nacionalnim manjinama Upoznajmo se!, Leonard Valenta, Sarajevo. http://www.oscebih.org/documents/osce_bih_doc_2011022814353189eng.pdf

Misija OEBS-a u BiH, Nacionalne manjine Metodički priručnik za nastavnike, Leonard Valenta, Sarajevo. http://www.oscebih.org/documents/osce_bih_doc_2011022814353189ser.pdf

Milojković – Đurić, J. (2000). Benjamin von Kállay's Role in Bosnia-Herzegovina 1882–1903: Habsburg's Policies in an Occupied Territory. Journal of the North American Society for Serbian Studies 14(2): 211–220.

Minority Rights: International Standards and Guidance for Implementation. United Nations, 2010.

Moore, A. (2011). How the Brčko District became the most successful case of post-war peacebuilding in Bosnia, and why it may ultimately fail. Department of Geography, UCLA.

Obrazovanje u Bosni i Hercegovini: Čemu učimo djecu? Analiza sadržaja udžbenika nacionalne grupe predmeta. Fond otvoreno društvo Bosna i Hercegovina. Sarajevo, oktobar 2007. godine.

O Reilly, C. (2001). Language, Ethnicity and the State Volume 2 : Minority Languages in Eastern Europe post-1989. Palgrave Macmillan.

Paris. R. (2004). At War's End: Building Peace after Civil Conflict. Cambridge University Press.

Paz, M. (2013). The Failed Promise of Language Rights: A Critique of the International Language Rights Regime. Harvard Law Journal, Volume 54, Number 1, Winter 2013.

Perry, V. (2003). Reading, Writing and Reconciliation: Educational Reform in Bosnia and Herezegovina, European Center for Minority Issues Working Paper, No. 18.

Perry, V. (2002). National Minorities and Educational Reform in Bosnia and Herzegovina, European Center for Minority Issues, Report No. 38.

Pupavac, V. (2012). Language Rights: From Free Speech to Linguistic Governance. Palgrave Macmillan.

Pupavac, V. (2006). Discriminating language rights and politics in the post Yugoslav states, Patterns of Prejudice, 40:02, 112-128.

Ricento, T. (2006). An Introduction to Language Policy. Blackwell Publishing.

Schiffman, H. (1996). Linguistic Culture and Language Policy. Routledge, London.

Shohamy, E. (2006). Language Policy Hidden agendas and new approaches. Routledge.

Skutnabb-Kangas, T. (2004). The right to mother tongue medium education -the hot potato in human rights instruments. II Mercator International Symposium: Europe 2004: A new framework for all languages? Tarragona –Catalunya.

Skutnabb-Kangas, T. (2008). Human Rights And Language Policy in Education. In: Language policy and political issues in education, Volume 1 of Encyclopedia of Language and Education, 2nd edition, ed. Stephen May and Nancy Hornberger. New York, Springer,107-119.

Сотировић, В. (2013). Босански језик и његова инаугурација: судбина бившег српскохрватског или хрватскосрпског језика. У Darnioji daugiakalbystė | Sustainable Multilingualism 3/2013. 47-61.

Spolsky, B. (2004). Language Policy. Cambridge University Press.

Swimelar, S. (2012): Education in Post-war Bosnia: The Nexus of Societal Security, Identity and Nationalism. Ethnopolitics, 1-22.

Šipka, M. (1999). Standardni jezik u BiH u dokumentima jezičke politike. Open Society Institute, Budapest.

Škiljan, D. (2002). Govor nacije Jezik, nacija, Hrvati. Golden marketing, Zagreb.

Taylor, C. (1994). Multiculturalism Examining the Politics of Recognition. Princeton University Press.

Thije, J.D. & Zeevart, L. (2007). Receptive Multilingualism Linguistic analyses, language policies and didactic concepts. John Benjamins Publishing Company Amsterdam / Philadelphia.
Tollefson, J. (2002). Language Policies in Education : Critical Issues. Lawrence Erlbaum Associates.
Vareness, de F. (2001). Language Rights as an Integral Part of Human Rights. In: Lesser Used Languages and the Law in Europe, International Journal on Multicultural Societies (IJMS) Vol. 3, No. 1.
Влада Републике Српске, Стратегија развоја образовања Републике Српске 2010 – 2014. Бања Лука, новембар 2009. године.
Vlaisavljević, U. (2007). Rat kao najveći kulturni događaj - Ka semiotici etnonacionalizma. Maunagić, Sarajevo.
Vučo. J.(2007). Jezici u formalnom obrazovanju u Srbiji, Srpski jezik i društvena kretanja, Kragujevac, 2007. str. 263-278.
Wee, L. (2011). Language without rights. Oxford University Press.
Woehrling, J. (1985). Minority Cultural and Linguistic Rights and Equality Rights in the Canadian Charter of Rights and Freedoms. McGill Law Journal. http://www.lawjournal.mcgill.ca/userfiles/other/7260107-woehrling.pdf
Woolard, K. & Schieffelin, B. (1994). Language Ideology. Annual Review of Anthropology, 1994, 23:55-82.
Wright, S. (2004). Language Policy and Language Planning. Palgrave Macmillan.

VII
ЗАКЉУЧАКСАОБРАЗЛОЖЕНОМОЦЕНОМОПОДОБНОСТИТЕМЕИКАНДИДАТА:

Докторскирадкандидата**АЛЕКСАНДРА СТОЈКАНОВИЋА**на тему **“СОЦИОЛИНГВИСТИЧКА АНАЛИЗА ЈЕЗИЧКЕ ПОЛИТИКЕ У ПОСТДЕЈТОНСКОЈ БОСНИ И ХЕРЦЕГОВИНИ“**својим теоријским оквиром, критичком анализом, оригиналним истраживањем и резултатима недвосмислено доприноси научном сазнању о развоју и примени савремених

На основу наведених података о кандидату, Комисија констатује да је кандидатАЛЕКСАНДАР СТОЈКАНОВИЋ подобан за израду докторске дисертације.

На основу постављених циљева и очекиваних резултата, Комисија констатује да је предложена тема “СОЦИОЛИНГВИСТИЧКА АНАЛИЗА ЈЕЗИЧКЕ ПОЛИТИКЕ У ПОСТДЕЈТОНСКОЈ БОСНИ И ХЕРЦЕГОВИНИ“подобна за израду докторске дисертације у областиСОЦИОЛИНГВИСТИКЕ и ОБРАЗОВНЕ ЛИНГВИСТИКЕ.

На основу наведених података о предложеном ментору, Комисија констатује да је проф. др ЈУЛИЈАНА ВУЧО подобна за ментора предложене докторске дисертације.

На основу изнетог, Комисија предлаже Наставно-научном већу Филолошког факултета Универзитета у Београду да донесепозитивне оцене о подобности кандидатаи предложене теме докторске дисертације

“СОЦИОЛИНГВИСТИЧКА АНАЛИЗА ЈЕЗИЧКЕ ПОЛИТИКЕ У ПОСТДЕЈТОНСКОЈ БОСНИ И ХЕРЦЕГОВИНИ“

а да се за ментора именује проф. др Јулијану Вучо, редовни професор Филолошког факултета Универзитета у Београду.

ЧЛАНОВИ КОМИСИЈЕ

проф. др Јулијана Вучо, редовна професорка

проф. др Јелена Филиповић, редовна професорка

др Татјана Пауновић, редовна професорка